

אדם יוצא ידי חובת קבורה אלא בקבורת קרקע ולא שתוא הקבורה ממש בקרקע שלא יצא ידי חובתו אם יקבור ארונו בקרק' אלא הכוונה בקבור' קרקע מפני שהיא תכלית הענין שאין לך גניזה גדול' ממנה וכן היה מנהג התלמו' בקבורת הכוכין שהיו נותנין שם את המת כשהוא מונח בארון אבל מפני שאמר הכתו' כי עפר אתה ואל עפר תשוב ואמרו בהגדה שהעפר הוא רפואתו טוב לקיים בו קבורת קרקע ממש שלא בהפסק וכן מנהגנו בגירונ' ובגלילותיה:

למאי נ"מ דאמ' לא תקברוה לתאי גברא. אבל הכא לא אמרי' נפקא מינ' לאפוקי מהיורשי' דממה נפשך מפקין מינייהו דאי משום כפרה פשיטא דמפקין דאי משו' בזיונה גמי מפקין מינייהו דבזיונה לאו משום בזיונה דחיי לחוד אלא אף בזיוה דמת איתא. והך כפרה דאמרי' שקבורת הקרקע היא המכפרת היין משום שמטמינין אותו בתחתיות ארץ והיא הכנעה גדולה שבהיותו חי היה מושל על כל מיני הבעלי חיים. אע"פ שיותר טוב לו היוותו נקבר משאלו היה לדומן על פני האדמ' שזה הי' בזיון גדול ומי שהוא בזה התואר הבזיון שהוא אין לו כפרה כדאמרי' לא יספדו ולא יקברו כי היכי דלא תיהוי להו כפרה. והא דאמרי' לקמן לא נקבר סי' יפה לו היינו שנקבר ולא נקבר כהלכה שלא היה לו הכבוד שראוי לו בקבורתו ואז יש לו השתי כפרות כפרות הקבורה שנקבר בתחתיות הארץ וכפרת הבזיון שלא נקבר כהלכה בכל הכבוד שהיה ראוי לו. וכן דעת רב אחא משבחה גאון ז"ל במאי דאמרינן לקמן דסי' יפה הוא לו שלא נספד היינו שלא נספד כהלכה שאם לא נספ' כלל מדת רשעים היא זו שנא' ובהם לא יספדו ולא יקברו. אבל מ"מ לפנינו נפרש דאפילו לא נספד כלל אם הוא אדם בינוני ואינו מוחזק כרשע דהוי כפרה לו:

אי נכלי לאפוקי מיורשים. תמה הוא דאי משום יקרא דחיי גמי תהו לן לאפוקי מיורשינו. משום פגם משפחה כדאמרי' במ'

המוכר פירות ב' גבי מוכר מקום קברו ומקום הספדו ואפשר לומר שאין פגם משפחה אלא במקום הספ' שהוא דבר של קביעות. או אפשר לומר שמה שאמרו לאפוקי מיורשים היינו אם ב"ד נזקקין לכופן בזמן שהן וכל בני המשפחה מתפייסין בדבר ודאי שאין ב"ד נזקקין להם בכה"ג אלא כשהוא משום יקרא דשכבא. והיינו דאמרי' בכתובות דאפילו עני שבישראל לא יפחתו לה משני חלילין ומקוננות שאע"פ שהבעל יורש הוא אפילו לא ירצה להספידה ראוי הוא לחוש למשפחת אשתו שאם אתה אומר שאין בני המשפח' כופין את היורשי' אלא כשהוא משום יקרא דשכבא היה להם לפשוט הבעיא מאותה משנה. ומ"מ לענין דינא לא נפקא לן מידי דהא איפשטא בעיין דמשום יקרא דשכבא הוא:

דף מו ע"ב נ"חא להו לצדיקיא דמתיקרי בהו אינשי. כלומר כשהצדיקים מתים נ"חא להו שיתכבדו בהם האנשים כולם הן טובים הן רעים. ובסמוך גבי לא יספדו ולא יקברו אמרינן דלא נ"חא להו לצדיקיא דנתיקרו ברשיעא כלומר דלא נ"חא להו הצדיקים החיים כשמתים הרשעים שהם הצדיקים יתכבדו ברשעים והכוונה לומר למאי דקס"ד השתא דהספדא יקרא דחיי שאע"פ שהספ' כבוד לחיים מ"מ מתכבדים הם בכבוד המת אלא שהכבו' אינו מועיל למת ומועיל הוא לחיים וא"כ מניעת החספ' אינו עונש לחיים אלא למת שהיה ראוי שיגיע כבוד לחיים בשבילו (אלא ג) היה אדם ראוי ועתה שהוא רשע מורה שאינו כדאי שיתכבדו בני אדם בו. ורבויה ההספד הוא זכות למת אע"פ שהמספדין הם רשעים לומר שכדאי הוא שיתכבדו בו בני אדם ועל הדרך זה מותר להלין את המת בשביל ההספ' שאע"פ שאין כבוד ההספד מועיל לו כלום מ"מ כל זמן שבני אדם מתכבדים בו אין ההלנה בזיון ואע"פ שאינו לכבוד המת אין חשש בזה כיון שאין בה בזיון ממש למת. ומעתה איכא למידק היאך למדו דהספדא יקרא דשכבא מהך ברייתא דר'

(ב) ב"ב ק' ע"ב. (ג) אצל אילו.

אינו ראוי לקרבן שאם נעשה מומר לאכול חלב אינו ראוי להביא קרבן על שגגתו דבעינן שב מידיעתו וליכא. ואם נעשה מומר לע"א נמי אינו ראוי לקרבן דאמר מר מעם הארץ פרט למומר:

והוינן בה אמאי ימות כיון דאיסטול הויא להו כפרה וליסלקו לגבוה. תמה הוא דהא בפר' חלק (ד' קיב) דאיתא להך ברייתא לא הוינן עלה הכי אלא הכי הוינן בה אמאי ימותו ירצו עד שיסתאבו ויפלו דמיהן לנדבה וא"ר יוחנן זבח רשעים תועבה אפילו דמי לא מייתי מינייהו. ותירץ הרמב"ן שזאת ההויה של ר' יוסף היא אותה שבפ' חלק אלא שלא נאמרה כאן בלשונה לפי ששם היתה כוונת הקושיא אמאי ימותו ירצו עד שיסתאבו שלכל הפחות הדמים ראויין הם לקרבן ובכלל הקושיא למה אינם ראויים לאחר מיתת הרשעים שאם היו ראויין לאחר מיתתן לא היו ממיתין אותם אלא היו מניחים אותם עד לאחר מיתה ומקריבין אותם או דמיהם לכל הפחות וא"ר יוחנן זבח רשעים תועבה ואפילו לאחר מיתה ואפי' בדמים. ורב יוסף לא הביא הקושיא בלשונה שלא נתכון אלא במקצת הקושיא שהיו ראוי שהקרבת עצמן יקרבו ולא חשש להזכיר קושיית הדמים שלא נאמרה שם אלא בשביל מחלוקת ר"י ור"ל שנחלקו בדמים והזכיר פסול הקרבנו' עצמן אמאי ימותו שהוא לרברי הכל. אבל מ"מ קשה לרש"י ז"ל שפי' הואיל ונדחה ידחה משום דמומר לע"א אינו ראוי לקרבן מדרשה דמעם הארץ פרט למומר או משום שאינו שב מידיעתו דהא אמר ר"י טעמא התם משום זבח רשעים תועבה וודאי שלא דקדק רש"י ז"ל בזה שאחר שבשעה שהפריש את הקרבן לא הי' מומר אין דחוי אלא משום זבח רשעים תועבה שעל המפריש כשהוא מומר הוא דאיכא למימר טעמא מעם הארץ פרט למומר או שאינו שב מידיעתו כדי שלא תחול על הקרבן קדושה אבל משחלה הקדושה על הקרבן בשעת ההפרשה שוב אינו נדחה אלא מטעם זבח רשעים תועבה ואע"ג דפליג ר"ל התם עלי דר"י בענין הדמים הוא חלוק בלבד שאין

נוגן דקחני שסימן יפה למת כשלא נספד דהא אנן אמרינן לעיל דאפילו למ"ד דהספד' יקרא דחיי מ"מ מניעת ההספ' הוא עונש למת על שלא הגיע כבוד לחיים בשבילו ובשביל אותו עונש שהגיעו לאחר מיתה אנו אומרים שהוא סימן יפה לו אפילו נאמר דהספדא יקרא דחיי. ותירץ ה"ר דוד ז"ל שהשאלה חצי תשובה והיא דאי אמרי' הספדא יקרא דחיי ואין המת מתבזה ואינו נכבד בין שמספידין אותו בין שאין מספידין אותו א"כ א"א שתעלה לו כפרה כשאין מספידין אותו אלא שמורה שלא הספידוהו שיש עונש בנפשו על שעלה בידו כמדת הרשעים שלא יתכבדו בו בני אדם. וא"כ כיון דאשמעינן ר' נתן דהספדא יקרא דשכבי הוא שוב אין אנו צריכין לומר מה שפרשנו למעלה גבי לא יספדו ולא יקרבו אלא שהוא עונש ממש לבזותם וכיון שהבזיון הוא בגופם הוא עונש הראוי לנועיל. להם מ"מ אינו מספיק למרק עונותיהם ואין ראוי לומר בהם שלסימן יפה אמר בהם הכתוב לא יספדו וכו' אלא שהדין נוהג שחמנע מהם כל טובה שההספ' הוא א' מן הטובות. ומ"מ באדם בינוני ראוי שנאמר שהוא סימן יפה כשנפרעין ממנו בכך שעונש הוא לו ומכפר הוא לו בוודאי ואין לנו להחזיק אותו ברשע גמור ולומר שהדין נתן עליו למנוע ממנו כל טובה כיון שהוא אדם בינוני. ומעתה יפה אמרו שאם לא נספד שסימן יפה שלא נספד כלל אע"פ שהוא מדת רשעים וזהו כפרתו כיון שהוא אדם בינוני ומעתה אין אנו צריכין למה שפי' רב אחא משבחה גאון שלא נספד כהלכה. אבל מ"מ אנו צריכין לפירושו בענין שלא נקבר שנפרש שלא נקבר כהלכתו אחר שקבורת קרקע היא כפרה לו וכדכתיבנא לעיל ואם לא נקבר כלל הרי נמנעה ממנו אותה הכפרה ואין אתה יכול לעשות לו סימן יפה כשלא נקבר כלל אלא כשלא נקבר כהלכתו שאז נתקיימו שתי הכפרות. הן כפרת הקבורה וכפרת הבזיון שלא נקבר כהלכתו:

דף מז ע"א אכל חלב והפריש קרבן נעש' מומר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה. פי' רש"י ז"ל שבשעה שנעשה מומר

הלכות קבורה שם שטח יורה דעה

חלה או יקברו המת קודם שיגיע זמן הכנסת כלה אפי' אסף ע"כ לשמו
כלה דם ל' דכיון שאעתיין את המת מלפני הכלה ה"ה כמו המת ואלא
תחלה לחלבו כבוד החיים קודם ומעתיקין האבל מלפני המת והמת ואלא
חלה מה"ה וח"כ יולא האבל מיהו עם המת ואלא יולאין חלבו ואלא
וקרובי האבל עם האבל ואלא יולאין ארצו
עד למיני כל שח' העם דתקומיו האבל
קודם אלף דמה שנוגע בכבוד להעמיד
זה מפני זה כבוד המת הוא קודם ויולא
תחלה וכן נהגהמה מולפין הכלה
מקום :

שם אכר

בבבב יורה דעה
מ"ו) ומ"ט) ואם עשה לו ארון ויקברו
בקרקה ארנו שבקר עליו ומ"ט יפה לקוברו
בארץ וכו' כ"ל ורמנו לומר דופה יותר
לקוברו בארץ בלא ארון למטה כדי שיהא
גופו של מת נוגע בארץ שהוא מנוח וז"ל
בארץ ישראל מדכתיב וכפר אדמתו עמו
אלף אשילו בח"ל מדכתיב כי עפר אתה
ואל עפר תש' את' ש' כמ"ש דמה שנהגו
חכמי התלמוד נהגוהו לחלוד עיבל הכ"ס
הוא או שהיו נוקבי' ארון לארץ :

ב ומתעסק במת • וכתב הרמב"ן ולא נהירא • ומ"ד
הוקא הכנסת כלה לחופה קודם לקבר' המת אבל לאמר
שנכנסה לחופה ויש לפניו לנחם אבל ולשמה התהן הנחומי
האבל קודם : וכן דבר א"ר דאבל קודם למשתה של
חתן • בר"א שיש בידו ספק כדו שניהם אבל אם אין בידו
כדו שניהם משהה החתן קודם • המת והמילה המילת
קודמת ובל' זה כשאנו מת סעודה אבל אם הוא מת סעודה
מת • סעודה קודם שהרי הוא דוח' הלמוד תורה וספרא
מגילה וטוסאה דכחן • וגו' • ופסח • ומילה ואין דבר
שקודם לו בכל הדתות :

שם תר

אנטלים ת"ת
כפ"כ דכתיבת
(דף י"ו) ומ"ט למאן דמתני מ' שמיש
ת"ח חין לו שיעו' וכו' כ"כ הרמב"ן בס'
ת"ח (סוף דף ל"ג) ומשמע אפי' לא היה
מלמד למתים אלא שמים ת"ח בלימוד
אבל רש"י לשם מ' למאן דקרי מקרא
וקמי' משה אבל עדיין לא שהיה לתלמידיו
אלו למתני לאחר לית ליה שיער עכ"ל
ב' כ"כ הרמב"ם נפ"ד וכו' כ"כ ע"כ • והכי
נקטינן דוק דמתני למתים •

שם תנו

ר' בנין מבטלין ת"ח • להשא' המת
ולחכמה כלה לחום' למאן דמתני
פיר' ששימש תלמידי חכמים אין לו שיעור אפילו יש עמו
ככה אלפים מהבטל בשבילו • אמר רבני פ' שלמד מעצמו
אם יש ששים ריבוא אין צריך להבטל בשבילו • למאן
דלא קרי והני כרב בהלכות גדולות כיון שיש לו מי ש
שיהעסק עמו אין צריך להבטל בשבילו וד' נשואי בת'
דכי לוכא עשרה מבטלין • וכת' הרמב"ן דמעט דמטבר
הוא דהא איכא שורה וקדיש וברכת אבל' דבעי עשרה
וכתב עוד שאין צרי' שיעור כדאי שיש לו כל צרכו אלא כיון
שיש בעיר מי שראוי למסוק בו אין צרי' לראות אם יש
מי שיעסק בו אלא כיון שיש מי שיעסק תלמוד תורה
קודם י"א שאין צריך לבטל בשביל אשה ותנוק' אלא כסאן
דלא קרי • והני וי"א כיון שאינה סעודה לקרות ועושה מה
שמוטל עליה וזהו הריה בלמוד בניה ובעלה דינה כסאן דקרי
והני • וכן כתב א"א הרא"ש וז' • כתב הר"ם יום טוב
פ"ג שיהעסקו של ביה' רבן אינן מבטלין כשבטל היצאת
המת שהרי אין מבטלין אפילו לבנין בית המקדש • וכל'
זה לא איירי אלא בשע' היצאתו שצריכין להתבטל
ללווא אבל כל זמן שאומל לקוברו אין מבטלין בשבילו
הלמוד תורה אלא אם יש הבורח בעי' שכל אחת
מתעסקת יוסה איהא שאינה יוסה מתרת בין בתלמוד
בין בשא' סלאכות : ומשע' היצאתו מבטלין ככל שאר
סלאכות וכאם ללווא אפילו אי לא קרי והני • דלא
כפליגין בין קרי והני אלא בבטול התלמוד תור' אבל בשאר

ב' וכו' ש' למאן דלא קרי ולא תני כת'
יב"ב גדולת וכו' הרא"ש
ב"ק (דף מ"ב ע"ג) וכן רש"י והתו'
כתנו נכס השאלתו' נדברי כה"ג ולא
הניחיהו חלק נדבר נראה מי שמת' לש"ס
אין לו לנטל אפילו לוכא עשרה ודלא כה"ה
שפסק כ"כ ע"כ מיהו כדלן דברי
הריש"א ומיניו ב"י דעכשין מן הסהס
מבטלין דאין לך אחר מישראל בנזון היה
שאנו בנזק' או נכשנה וכן פסק בהנה'
ש"ע • וז"ל האגוד' מה שרגילין העולם
לנטל ת"ת כל זמן שיש מת בעיר מן היזו
צרכי המת נוחים כי כולם ילכו ללמוד
וג"ל נקלה' שגנו כחתיש ויש אנשים מ'
חומדי התעסקין ונאדם הלומד לש"ס
ואינו רגיל לשפ"ל נכון וכל ללמוד עכ"ל •
וכ"כ ב"י קצת נכס פסקי תו' ונראה
דאפי' למאן דקרי ומתני קאמ' דיוכל ללמו'
אבל למאן דמתני לאחר דאין לו שיעור
צריך לנטל אפי' עמו כיתו' דהא דמתני
מבטלין ת"ת להולאת המת חין פירושו
מתני

א' שאלה לרב נערכו וכו' עד ש' ב'
מקום שיש כדך גדול כמו
בא"י וכו' פ"י בא"י שארץ הרים ונקשת
היא וכשארץ' מערות נהרים ועשין
כוכן נלדי המערה יש עם כדך גדול
כלומר קור גדול שמייכס כסר המת
כאז' כ' נכדל דתולדה היא וכשארץ'
מערות ומוכן אין עם כדך כלומר אין עם
קיריות אלא להחתם גונר עם לפיכך
קוננין אותו בארון ובעל כרחיני צריכין
אלו ליתן עפר על פניו ועל פניו כדו
שיעשה מתד ולא יאכלט דמה דאלו
בא"י דינש דבר המת ולא יגיע ליה רמה
ויחר נכון אלא להטיל עפר על פניו כדו
בזון המת • ומ"ט חס' יש גמשים וכו'
כלומר כיוצא העפר היא לחה ויותר יש
לחוש למה כשעילו עפר לח' על פניו
צריך להטיל מתקום אחר עפר יבש •
ומתנין על פניו ו' אחר סאח' כ' חכמה
פניו נגדו וח"כ נוחנין עפר נגובה
טפח על גדו שהוא על כולו ואח"כ
נוחנין לוחו ו' לפי שקש' לחי' ארץ נוחני'
עפר עליו נגובה טפח ואח"כ נוחנין לח'
וכו' יסומו הלוח חת' ואח"כ כיתנו עפר הכי'
עד שהיה נכס' בלגובה ואח"כ הוא למי
שרפואו עפר וכו' לפיכך צריך שיטנו
על נגדו ונ"מ המת עפר על כולו נגובה
טפח

מלאכות אפילו לא לא קרי והני הכל
עד שיבקר אבל סהלמוד תורה אין צריכין להתבטל אלא בשעת היצאתו כדפרישית : וי"א הא דמבטלין תלמוד תורה להוצאתו
דיינו דוקא בבת סעודה ולא נהירא אלא בכל מת נסי איירי • ירושלמי ד' אבדו שלח לה' חנינה כיהי לטבריא מי' ללמד אסרו לו ארוא
חסד הוא פדוש שגיסל חסד למתים ללוואם שלח לו המבלי אין קברים בקסון שלחתיך לטבריא : נסנו וגמרי בעליות בית ארוא
בלוד התלמוד קודם למעשה שהתלמוד מביא למעש' רבנן דקסין אסרון דהא דתימא כשיש שם מי שיעשה טעשה אבל אם אין שם מי
שיעשה טעשה המעשה קודם לתלמוד והיונו מה שמחלק בגמרא דיון בין אם יש שם כל צרכו או לא • אחר דהבא אסר רב יוחנה
אמר רב הורא' המת ואינו סלוה עובר משום לועג לרש חרף ששהו ובר נדו הוא כדפרישית לעיל ולפירו' ילונו ארבע אמות ואם
ליווה מה שכתרו עליו הכתוב אומר מלוה ה' חונן דל' • ירושלמי אמר רבי יוסי אילין דקייסו מקמי סתא לא קיימי אלא סקסין אילין
דגסלין ליה חסד וכתב הרי"ף גיאת' ש"ס עומדי' לפני המה' וכן ראנו חסידים ואנשי מעשה עשירי ר"ל אפי' במקו' שאין צריכין
ללוואו צריכין לעמוד לפניו • וארון העובר מסקוב מסקוב אדם שלחו קייס' צריכין ללוואו כמו בשע' התצאת המת :

שם אמר

רבי יוחנן סניין לקבורה מן התורה פ' שצריך לקבר כתיק ואלא יחגנו בארון וינחתו כ"כ תלמוד לומר הבר
תקברנו לפיכך הנהו סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שסלין המת אלא צריך לקבר בקרקע • ואם
עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומכר' • מקום ויפה לקברו בארץ הקבורה ארץ ממש סעודה אפילו סעודה לארץ
ובכל מקום ומקו' לפי מהנה יש קיביון בכוכין ויש בחפירות בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנין המת ע"ל ע"ל ומניו למעלה והכי
צ"הא בירושלמי ירביני על גבו לא עומר ולא יושב ולא מונח ראשי בין בימי אלא כארם שהוא ישן • שאלה לרבנן נהנין ארון
ישר לקבורה אב' להטילו בנזך ולהניח לוח למעלה מן הכוך שלח יגע בפניו עפר ומימי או בשם ששני עושין שנותנין ע"ל על
כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזון ברבר ולא נכון לעשות כן ולא כ"ל הארצות שוות יש מקום שיש ברך גזורה
פ"ט בארץ ישראל מכוניסם אותו לכוך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר עמסכין שיש שם ברך ריבש המת ואינו מתלית אבל
בבבל שאין שם ברך קוברי' אותו נותנין עפר על פניו ועל עינו • ואם יש גמשים מביאין עפר יבש • (ל'א וענתין
עפר על פניו וכסנין פניו בכדיו) • ונותנין עפר על כדיו שהוא על כולו וכיון שנהנין נגובה טפח נוחנין לוח שהוא כסיי של ארון
על העפר ותורנין ונותנין עפר הרבה ע"ל שיעשו' גל גבו' כמו אמה או יותר וכה שנותנין עפר שרפואתו עפר היא שכן כתבנו עפר
אתה וכו' • ירושלמי בצואתו של ר' אסר אל תרבו עלי סאד הכריכין וחתי ארוני נקברה •

א' שם אמר
רבי יוחנן סניין לקבורה מן התורה פ' שצריך לקבר כתיק ואלא יחגנו בארון וינחתו כ"כ תלמוד לומר הבר
תקברנו לפיכך הנהו סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שסלין המת אלא צריך לקבר בקרקע • ואם
עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומכר' • מקום ויפה לקברו בארץ הקבורה ארץ ממש סעודה אפילו סעודה לארץ
ובכל מקום ומקו' לפי מהנה יש קיביון בכוכין ויש בחפירות בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנין המת ע"ל ע"ל ומניו למעלה והכי
צ"הא בירושלמי ירביני על גבו לא עומר ולא יושב ולא מונח ראשי בין בימי אלא כארם שהוא ישן • שאלה לרבנן נהנין ארון
ישר לקבורה אב' להטילו בנזך ולהניח לוח למעלה מן הכוך שלח יגע בפניו עפר ומימי או בשם ששני עושין שנותנין ע"ל על
כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזון ברבר ולא נכון לעשות כן ולא כ"ל הארצות שוות יש מקום שיש ברך גזורה
פ"ט בארץ ישראל מכוניסם אותו לכוך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר עמסכין שיש שם ברך ריבש המת ואינו מתלית אבל
בבבל שאין שם ברך קוברי' אותו נותנין עפר על פניו ועל עינו • ואם יש גמשים מביאין עפר יבש • (ל'א וענתין
עפר על פניו וכסנין פניו בכדיו) • ונותנין עפר על כדיו שהוא על כולו וכיון שנהנין נגובה טפח נוחנין לוח שהוא כסיי של ארון
על העפר ותורנין ונותנין עפר הרבה ע"ל שיעשו' גל גבו' כמו אמה או יותר וכה שנותנין עפר שרפואתו עפר היא שכן כתבנו עפר
אתה וכו' • ירושלמי בצואתו של ר' אסר אל תרבו עלי סאד הכריכין וחתי ארוני נקברה •

קצרה ללא רצון ככלו בנך נצי קנודת דאגודת לוחם לקנוד פוקס
 בזיוט או פוקס כשרה וחס תועיל אם יקנוד רזו פרי מדין לויט
 בזיון או כפרה . וזכר סודות קנודת עקנודת כולו פקאליך בנך
 רזוד דליכא קנודת ועומס אמריק רזוד ככולו . והגלות בעל חס
 איס קי קיצ טיזא נקס גאלון משרותא וזיל טיזא קר אפס
 דקנודת מליצ ועקסס נקובס טא קרל כתיב וקססס דלמא עקרל
 סייזו רזוד ככולו וזי אכל רזוד כזיס ילא ואלטדין סלכס עיזאכל
 כולו . וחס סקדין חסירס נזוס דרזוד נפי עסוק כולו לא חרזי טס
 חילקו בן סך רזוד לסך דלאל רזוד כזיס . אפסס לזרע לקיצ
 דיכון דרסודת קנודת עייזאל כזיס עקנודת לזכילא סקובס נעקדין
 דעזי כולס דרסודת זמס לים עקנודת לזכילא לקטע קלס . וחס זי
 קנודת ועומס ולכן ליא רזוד ככולו דרדק . (ות' למיל קי יזי חוה
 ח"ח נענכן עקנודת דליא רזוד ככולו) :

לך ברזוס דכולס פוקס . וכן סיי טכנס עקנודת סוכיך סקז
 סוכיך קס אם טמס ככוסת זמנס בלרוך פייט . וחילאל דרזוד
 דעזי קנודת נקדיקס לך נס בבין נקדיקס טיזיל ליכ און רזי
 טכססדרין נקבזוס אל בנך דקס פייזי בבין טכסך סקדיקס . אך
 דרזודי סכסח אמריי טכסב בנך טל כזאיס פייזי קרודס וחס לא
 סקרי לארין פייזי ליל כפיס כזיס דעזי חקוד כזאלס כפיס סודו
 דלמי דרסודת לפסחוס חקוד וס כזון לך פייזי דליקוד לפסחוס טח
 חף אס לא קייס מלס קנודת זס ליזס לרד לפסחוס ולקנוד
 וחס דעזייה מרזודי סיי טכס דלון פלוקדין ובלרוך לא קייס מלס
 קנודת ליזא דבלרוך נקדיקס קייס מלס קנודת בנך פריז : פייז
 קייס ורזין חיל זבל פייזי טאלר ככוסת כי פער חזס ואל פער
 סקובת חקודת כמקוד סכספער טוח רזודתו טוח זקן קייס זס קנודת
 קרודת פערס נלא ספק וכן סכסב וכן טוח פייזי חס סקודת
 מלס דני טיזא חרזס נקוד כדלזרדק ביוזלמי כמזודת ויס ליזסר
 נזוס עזרד . ובזרז פייזי דרזוד לקנוד נח כמס פקדיס סבי זוכוס
 מוסקנ'ן רזוד קי קייא סודא נפחזיס סקובס חזיס קי פייזי פייז
 לי דרזודבן סייז וזלן מרזודייהה סקדיקס ועיז פייזי פקודת
 דרזוד לקנוד מרזודייהה כפיס : ידוד

סי קסב

פרקטישלא תרני לחסס אור

נ עקיס סודו נזוד דעזי קנודת טלס . אפסס נרזי קנודת כולו קר
 כמסמל יי פער וטכנס טנזס וסכולס . טס סודו נזוד דרזוד
 לפוד ולקנוד . זמס ולק יזי קנודת פס דרזודייהה יל דכוד וסכולס פיל
 לקנוד מרזודייהה כזו בריכוי חרזס בריכוי וסכולס פיל לנכוס פייזי עקיס
 דרזודי פייזי פקודת פייזי טכנסס לרזוד ולער מד ספס פילי כזיס פקדיס
 ופייזי דרסודת בויי זוכוס סבי כזאיסס נגייז וטכני סוס לא כזיס מייזוס
 ססל כפיס מייזוס פייזי נקנודת דליכא פייזי סיי פייזי טכנסס ולפון
 פקדיקס וזיל נזוד זמס קמס קי רזיס כנס דליא מרזודייהה לקנוד קר
 טכס אפס ופייזי רזי מרזודייהה נקנודת פייזי קנוד קנודת לא פקדיס
 זי ואל דרזוד פייזי כמס פקדיקס כזאיסס נגייז נני טכס מייזוס וזיכ פיל
 לקנוד קר טכס פיס . ובעיזי טולס טיזאל פיל נמי דעזי דרזודק מלס
 פייזי כמס פקדיס רזס ספרי דלרוך טכס לפי טכס . וקלס זיס נס פסרי
 ח"י פילס קי רזי דרזודייהה לזי זמס פל ולכיס זכסס פל נזד וסכולס
 זודו לרזוד פיל לזודל קר מדידנך כי פייזי לזי זנזוד מול וסכולס
 ופילס . חס מרזוד לביכוס ארזוס וסכולס . וזי זמס דמס כזיס לרד
 פולס זמס קייס נס פול יסוד וסכולס פולס זיסדין לזוד פייזי כזיס ורזיס
 דרזוס לביכוס וסכולס וזיכא פייזי . כזאיסס נעלון טס וסכולס לזיס מייזוס
 ודלס לרד לפול נעקוד פולסו קר מדידנך סיס נעלוד פולס דלון פילק
 וזי נעלוד קי רזיס זמולק נזיס על סודו וזיס . וזלמס לזכורס זיל נעקוד
 דרזי אן לרד לקנוד מוד ספסס מליא זי קנודת עקיס נזודי לרד לקנוד
 פוד ספסס וזי קנודת פוקס כמס זין לרד לקנוד מוד ספסס
 קיין דרזודי סיי לו ככוס מייזו טוח זמול וקנודת מרזוס . לך
 קמס פייזי לא פקדיקס נגייז יזי ז . כזאיסס עס דק חזי נקנודיין .
 וזיל רזס פקסס ספסס דמס זמס אל פקנודוס זין טוכסין לו
 סקנודת חזיס זמס כי רזוס פייזי זמס וזל פקדיסס כזי פייזי זיזי מלגל
 טכנסס רביב קנודת ולרזייהה מרזודת כי קנוד כזיס זיכ מליקס וסכולס
 קודת קנוד פוקס פייזי כמס פקדיסס כזאיסס נגייז כזיס נני סכס זכיס
 וזיס זמס חרזס דקנודת פוקס נזודי . ונג' לא פייזי זי קר זי קנודת
 זיז וזי קנודת מרזודייהה פוקס פקודת וזיס סכוס נזודי כזיל דרזודי פייזי
 סודו נזוד ולרד לקנוד מוד ספסס מרזודייהה וזי טוכ' קיודתין לר נגי
 פקודת וזיס נעלס מוד וסכולס חזיס :

עיד סכאלס נזאלס פייזיטעס על טכנסס וזכר ילא זלס סולר
 וכז חין לריזס ורזודייהה חזרו כולס וזודו נפריכוס
 קסאלקט וחס סולר יזוס לך נזאל יזרזו סולר כולס וזודו סולרס בייזיס
 זלס יזרזו סולרס יזאל סולר נייזיס אס זמס לסודו סולר
 למיל אפסס :

א תשובה

מזידו גאלון רייזא טיזא נכוסקוס פייזי דלסלסו
 נעס פריא דמל דלזרדק עס ילא רזוד (וכ'
 ארזיז סיס רזוד רלמו) זין טוכסין זי פולן וזיין נכוס פייזי נעס
 דוקס טקדיסס לא יזרוו זלס אס טרייס יזרוו מודו לפיל
 סלסס . אפסס כי סקדין לסחיסך דרזוד וזכ' כזמלרזוס יזרזול עס
 זיזאל דידוס עיקרוס טרייסס אפסך עמורס לפייזיס סולר דרזוס קלס
 כזעמסס דרזוד עזי כזרי דכזין דולר נרזס סרזיס סרזיל כיזוד
 זיזאל רכזוד רייזו לזיהס וזאינך דלס דעי לסודי פייזי כזין דזיכאל
 קר חזי טכס לסולר וזיס סקס כזיל זיס פס חזיס דרזודי דרדך
 קופקא סיי וזיסו לזליל עזיס נעס אפסס מרזודיס ססו זיס עזי
 זמס סקס כזיל כזומס דלון דודו ככולו לו חרזיס . אפסס זי טכ'
 סכזאל חזיס קי יזיס דרזודס דרזוד סולרו פייזי סייזו פיק וזי דלפני
 סקס אס כולו לו חרזיס כזין דרזוד כזיס זל פעלי' יזון לין דלון
 נעס עזיס נעס . לך זיל זיזאל דרזודיס יזוס נס סכ' זיס דלס
 זיס רזוד עייז פוקסס דלזי נח קייזאל וזולר טוח זמסו רזוד נס
 דוד סזס סקס כזיס נזיטס פוקולס זיז דך זי וזיין לזוד זיס
 דלזי חס סקס כזין עיקרוס נזיטס זלזין חרזיס וזודין סקסס
 חף פייזי רזוד כזין רזוס רזוד טלל זיזוק ועיז נס כזיס זי לפייזי :

ב דהנה

נעיקר דרזודי סרזיכ'ס ספוקס פייזי פיקדי סמורס
 כזיל דקיל ביוזלמי פייזי דמחזוס דלף בייזרזוס
 זין עוקרין לזיהס קר כמסחייז לזיהס וזל כזי זיזוק זכזו ספסו
 מלז סרי פלסס כזי זיזוק לזזי רל . זע' נעזיז' סודי קי פייז .
 וללפסכיד כזין דמחזוסמל פייזי דמחזוס פלזיז כזי רזיז ורזיס דרזי
 כזי כזעס'טס נזיטס הוזול וזיס זכזיס סכזיס יזוס וזל יזרזו
 כזיס עייז כזיל כזי זיזוק דעסכ'י יזרוו לזוד זיזוק פוקס כזי חרזיס
 זלס כזי סקודת כזילכוס חייז פייזיס . כזיס דקיל דעס'יס פוקס
 חזוס דקיל כזיל . ולכזורס לפייזי כזין דרזי ורזיס טכוס כזי יזרוס
 כדלזרדק נעזיזודן זייזי חייז לזרזוד'יס לפוקס כזי זיזוק כזין דרז'
 יזרוס קל' כזיס . לך לרד לזכזין נזוס פליזי וזלס דזיזאל דרזוד'י
 יזוס חף אס לא יזרוו חזוס מרזודלמקוד לך אס לא יזרוו סודו
 פוקס זלל זס עיקרוס וז' דעזי טכנסוס כזכוס וזיטס סכזודת
 זיס רזוד לפייזיס כדלזרדק נגיז קייז פייזי נפייזיס זיזיס נעזי
 טכנסוס כזכוס זכ פוקס גרזיז'ע סונז נעזי' קול חזיס סייזי זיז
 זייז כזין עיס זיזוס עייזלל קיל לזי יזרוו דעס'יס לפוקס זיזיס
 קיל זיזיזיס לפייזיס טלל זיזיל כזיס'יס זיזוס כזי דקיל לזיז
 לזיז מייזין חייזיזין לפייזיס , אפסס חף לפייזין זיזוסס עס דרזיס
 ליא לזיזיס זיס נפקוד נעס זין סולבין זלמי סודו וזין דרזוס
 פייזוק נעס לרזי' חקוד לפוקד חף דגני חרזיס סייזו סוד פייז'
 זייז כזיס פוקסין זין זיזיס כזיס פייזי סכוס זי' יזרוו יזרוו סולבין
 פייזי זלס סודו וזין זלכוס כזיס'יס זיזוס פייזי זיז דלון סולבין
 נפייזיקס נעס זלס סודו פל כן טכוס מרזיס גרזיל . לך קייז
 נעזיז'יס פייזי זמסו זעזיזי פייזי פוקס דעס'יקס טכוס סולבין זלס
 סודו זלון פוקסין קר כזוד כזיס זמס זמל קיל זכזיס'יס זלון
 סולבין זלס סודו זיזיס עזי קיל חרזיס'יס זלון סולבין זלס זכזיס'
 חקוד לפוקד קר סכוס זיזוד זיזיס זיזוס כזיל זיז עקסיז לזיז
 פייזי

נ זחגה פייזי כפסי דמס כזיסו כזיסו לזיז חלוט ולזקוק סודו כמלס
 דזי לים קנודת נלך וזוכי טכוס לז חלין זס ליזאל דרזי סס
 קנודת נקוד נרזין אפוד כזולס כזאיסס נזיטס וזייז טכנס דוקיס מלס
 קודיס . וזוד זיזי לזרזוקיס דלמס ולזקוק זיזוד כמלס דזי קיל דל
 מרזי טכוס פל סכוס אפוד כזולס טכיס ופייזי סולר קנודת . וזוסק לזוד
 דייזי סולר קנודת סולר זון סלודיס חזיס פוקס זיזי קנודת פוליל נעלס
 ולכוסק זיזוד . וזוקס נעסו בלרוך נזיס סקנודת דליא זיזוד כולל לים קנודת
 סולליכ נעסו נעס חף ספסיקודת זי מלס . אפסס נרזי טכנסס סקס
 ספסר זמלס חרזוס וזלס עמורס פוקס פל חרזין סיי טכנסס סיי פייז
 זי' קנודת פל טכוס לים קנודת . ובזרז רייזוס זי טכנס ספסיקוס טכוס
 זמס סיסס סכוס סוקק וזי סכוס זיזכוס סיסס ויזוסס פלמס סכוס . זכוס
 עקוד נגיז טכ'יס דלס לזיס סכנסר נקודת זיס זיס לזוס עפל זיזליז
 סכ'יס זי זיזכוס זי סיס וכזי סכ'יס מרזוס לכזי כזיס דליכא חרזי דרזיס
 חרזוס לזון לזיס סכנסר זכס זי לזוס זיזוד לזיס מרזי לפסוד וזיס
 זכזיס לפוד זיס נפקוד ולזקוק סיי רייזוסו יזרוו וקנודת סיס וזיס זי
 חקוד נלך זיזוד נקודת סכנסר יזוד וזיס זכזיס לזון סקוד סילל כזיל
 זזוס סכוס זיס סוד וזלס חזוס סקודיזיס יזלמל חזוס זיס וסכזיס'
 זלמי סמורס יזוסו זיס פוקד אפוד סכנססס זלס נל לזיס :
 וסכזי דידו

סי קסא

בזיה למיל :

עיד זיז דקנודת טל בנך עקיס מלס קנודת . כיז טיזא
 רזיס זמס דלזרדין נכנסדרין זיז טכוסס טס טלם קנודת
 טל בנך זיזי קרודת זכזיס זמס חקוד לפסוס וזוכה דעקייס זלמי
 קנודת דלזליכ סיי חרזי לקנודת סטס . וזוד דזיס זס דליקוד לפסוס
 זיזס נעס זמלל בלרוך ככזודר נקודת'יס קי זכזיס נעס סייזודלמי
 זיז חרזי זין פלוקדין וכי זבלרוך כדלז'יס לא קייס מלס קנודת
 זכזיס חקוד לזיסו . מוד פייזייה רזיס זכנסוס חקרי פוליל זבלרוך
 סיי נזולכ קנודת טל בנך זיז לו לקנודת סוס זכזיס בנך טל כזליס
 זיז קרודת לא נקודת קר לפייזי חקוד סכוס . וזיזיס דעכזין כזליס
 זיז קרודת לא קייס מלס קנודת קר זיזי חקוד נכזלס וזכוס
 טכנסס לזכזין טכוס זיזי . טכוס זכזיס דרזוד מרזיז'יס לזרזין נחייזיס
 נכנסדרין זייזי טיז חז' חליכ זין חרזיס זלמי זיזי חרזיס קנודת
 לזיס נקנודת קרודת ולא כזיס קנודת זעס נקודת טלל ילא
 זיז אס יקנודת חרזיס נקדיקס לזיס סכוסס נקנודת קרודת עזין

סימן קמג

בקבורה במאזאליאם אם הוא דבר אסור

י"ז מנ"א תשל"ב

מע"כ ידידי מהר"ר יעקב מוסקין שליט"א וכל הרבנים הגדולים חברי המרכז בקליוולאנד. הנה ודאי שלבנות מאזאליאם (שהוא בנין עם כוכים שנבנו בו) להניח שם מתים הוא איסור גדול דהא צריך לקבור דוקא בקרקע כמפורש בסנהדרין דף מ"ז ע"ב מקרא דתקברנו שלא סגי להניחו בארון, ואיפסק כן בטור וש"ע סימן שס"ב סע' א' הנותן את מתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום מלין את המת, וגם ברמב"ם פ"ד מאבל ה"ד כתב וחופרין בעפר מערות ועושין כוך בצד המערה וקוברין אותו בו ופניו למעלה ומחזירין העפר והאבנים עליו, ומש"כ ויש להן לקבור בארון של עץ, היינו שיניחוחו בארון של עץ ויקברו הארון עמו בהכרך כמפורש בכ"מ וברדב"ז וכן הוא גם בש"ע שמסיק ואם נתנו בארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו, אך אולי פליגי אם איכא מצוה מן המובחר לקבור בלא ארון כדמסיק בש"ע ומ"מ יפה לקברו בקרקע ממש אפילו בחו"ל, ולהרמב"ם אפשר בארון של עץ כשקברו בקרקע כהמנהג במדינה זו הוא כמזנח על הקרקע ממש, עכ"פ הקבורה צריך להיות בקרקע דוקא לכו"ע.

וגם איכא עוד איסור דכל זמן שלא נתעכל הבשר לא נתכפר עדיין והוא נידון ולאחר עיכול הבשר איכא כפרה כמפורש בדמ"א סימן שס"ג סעי' ב' שכתב ומותר ליתן סיד עליו כדי לעכל הבשר מהר, וכתב הט"ז בסק"ג שנאמר בשרו עליו יכאב כל זמן שבשרו עליו יכאב אינו נוח מן הדין, וצריך לומר שאף שבסנהדרין דף מ"ז ע"ב משמע שר' אשי סובר דמכי חזו צערא דקברא פורתא הוא הכפרה אף שעדיין לא נתעכל הבשר, הוא רק בהרוגי ב"ד דאף שגריעי מהרוגי מלכות כדמחלק אב"י כיון דברין קא מיקטלי, והוכיח זה מהא דלא היו קוברין אותו בקבורת אבותיו עד אחר עיכול בשר, וע"ז פליגי ר' אשי דלא צריך להו עיכול בשר וסגי להו בצערא דקבורה פורתא כדאמר רבא שהחלוק דהרוגי ב"ד מהרוגי מלכות הוא דבהרוגי מלכות הויא הכפרה בהקטלא לבד ובהרוגי ב"ד מיתה וקבורה בעינו, אבל כמת מודה גם ר' אשי דעיכול בשר הוא עושה הכפרה, ועיין בפ"י המשנה להרמב"ם שכתב גם בהרוגי ב"ד שאין עונותיהם מכופדין עד שיתעכל הבשר, משמע שמפרש שר' אשי רק דחה קושית ר"א בר אהבה, עכ"פ במתים לכו"ע הויא הכפרה דוקא משנתעכל הבשר כדכתב הט"ז, ומה שאין אנו נוהגים ליתן סיד הוא כדאיתא בפ"ת סק"ה מתשובת הר אכל שאף שמותר אין לעשות התחכמות נגד פעולותיו של הקב"ה, וא"כ

לעז ומסיק להסביר טעם בשלמא אם כותבין מן בלא אלף הוא שם הקודש ע"ש המן או שהוא קיצור מן מנחם אבל אם כותבין באלף הוא שם לעז, דהא בקרא גקרא בכל התורה ובספר יהושע ובתהלים בקמץ ורק פעם אחת בתפלת אנשי כה"ג בנחמיה נאמר בפתח ומנך לא מנעת שהוא על המן שא"כ מן בקמץ הוא ודאי לשון הקדש ואיך כתב להיפוך דשם מן בפתח הוא שם הקדש מצד הקרא דויקראו עמו מן ומן בקמץ הוא כינוי וצריך לכותבו באלף ובהמכונה דוקא, ודאי הוא דבר תמוה ולא שייך אף לטעות בזה, וצריך לומר דאף שהקריאה בתורה על המן שהוריד הקב"ה לישראל נקרא בקראי בקמץ מ"מ בלשון בנ"א זה דורות הרבה קורין להמן שהוריד הקב"ה בפתח ויש לן למיזל בתר לישנא דבנ"א אפילו כשהוא שינוי בלה"ק כדאיתא בנדרים דף מ"ט בנדרים וה"ה בכל דבר, ולכן אף שלקרות בתורה צריך דוקא בקמץ כפי שנתקבל מסיני מ"מ לענין קריאה בעלמא הוא כקריאת בנ"א בפתח אף כשהוא רוצה להחשיבו בחשיבות לשון הקדש שלכן שם שקרא אב לבנו ע"ש המן שירד לישראל יקראוהו בקריאת מן בפתח, אבל מן בקמץ הוא לכוונה אחרת ברוב מקומות ואולי בכל המדינות כגון היהודים אשר היו ביזסאי הרבה מאות שנים ובפולין קרו לשומשמין בשם מאן בקמץ ואולי יש מלה כזו בעוד לשונות על כוונה אחרת וגם אולי ליכא באיזו לשונות שום מלה כזה עכ"פ קריאה דבעלמא בלשון בנ"א מן בקמץ על המן שירד לישראל ליכא בלשון בנ"א אלא על כוונה אחרת שלכן גם כשנקרא אחד בשם מן בקמץ אינו לכוונת המן אלא לדבר אחר שהוא ממילא שם חול וצריך לכותבו בקמץ ובהמכונה, ואם אחד יאמר בפירוש בשעת הברית מילה שקורא שם לבנו מן בקמץ על שם המן כפי שנכתב בתורה פשוט שהאינשי יקראוהו מן כמו שקורין למן ממש מן בפתח ולא ישגיתו על מה שהוא קראו בקמץ והוא משום שכן קורין האינשי למן שירד לישראל. זהו מה שמוכרחין לומר בכוונת הב"ש והוא טעם נכון אבל ודאי היה לו להזכיר טעם זה או טעם אחר ולא לכתוב בלא טעם דבר המהופך בעצם בסתם בלא באור שלכן תמוה קצת אבל עכ"פ הנכון כדבארתי ושכן היתה כוונתו.

ו.

ולענין אם יש המדת חסידות שלא לאכול מבהמה שהורין בה חכם בהיה בהריאה סירכא כסדרן הנה תליא בהטעמים דרש"י והר"ח בתוס' חולין מ"ו ד"ה היינו רביתיהו דלרש"י הוא דאי ריעותא ולר"ח אין להחשיבה לריעותא, ולכן לדינא היא ריעותא ואיכא גם בזה מדת החסידות שלא לאכול אף שכשרה לכו"ע לדינא.

והגני ידידו,

משה פיינשטיין

למנוע העיכול עושיין רעה גדולה להמת שהוא איסור גדול לצערם, דהא בשביל שיש להמת צער חרדת הדין אסור לפנות מת ממקום שנקבר כדכתב הש"ך בסימן שס"ג סק"א, אף שהוא רק צער של חרדת הדין ורק על זמן קצר דהא רואה שאין מביאין אותו לדין, וכ"ש מניעת העיכול שהוא צער דעונש הדין ממש וגם על המשך זמן גדול שאסור.

וממילא פשוט שחייבים לפרסם האיסור אשר שום איש מישראל אסור להניחו במאזוליאם מהני תרי איסורים הגדולים עבירת לאו ועשה על כל יום ויום לבד החטא הגדול שיצער להמתים שאף תשובה לא יועיל עד שירצה את המת וימחול לו דאין טעם שימחול לו על מה שהרע לו להכעיס בלא שום הנאה ותיאבון. וא"כ פשוט שבזיון גדול הוא להקבר בבית הקברות הזה שבו נמצא המאזוליאם ושם אחד לביה"ק הזה שהוא מקום שמבזים שם מתים, וגם כמו שחזו"ן שהוא קבר וזוהב להקבר אצל ס"ת וספרים דלכן אמר רבא במגילה דף כ"ו ע"ב דס"ת שבלה גונזין אותו אצל ת"ח, ודאי הוא בזיון מכ"ש להקבר אצל מקום שעושיין עברה גדולה במתים והרבה כשימנעו מלהקבר שם שפיר יעשו. ופלא איד מכרו לדבר מנוול כזה ואף אם הוא נכרי ורשע לא היה לו למכור לזה ובטוח אני שבעזר השי"ת תזכו בדיני מדינתנו אשר בחסד השי"ת מתנהגים עמנו בטוב ושלא יבזו הרשעים את דיני תורתנו. ידידכם עוז המקוה להשי"ת שיצליחכם במניעת הפירצה במצות השי"ת בכבוד המתים, משה פיינשטיין

סימן קמד

עוד בענין הנ"ל

י"ד אלול תשל"ב

מ"ז"כ ידידי מהר"ר יעקב מוסקין שליט"א.

הנה בדבר שהענין מניעת המאזוליאם הולך בקרוב לערכאות המדינה ונכנסו אחדים לעשות פשר כדי שלא יבא הענין לערכאות ובודאי הוא דבר טוב כי מי יודע משפטים שלהם שתלוי רק בדעת השופט לבד כירוע, ויש ג' שאלות בענין הפשר שלהם שהוא שימכרו החלק שנבנה עליו המאזוליאם ויעשו מחיצה, וראשית צריך לידע אם רשאיין למכור חלק מבית הקברות שנעשה עליו ענין קדושה שלא לנהוג בו קלות ראש כדאיתא במגילה דף כ"ט ע"א ואיפסק בש"ע סימן שס"ח סעי' א', ובפ"ת ס"ק א' הרבא מהחת"ס שלא רק מקום הקברות אלא כל המקום שהוקצה נאסר, וצריך לומר שיש תלוק בין קלות ראש לאכילת פירות

שכתבו התוס' שם ד"ה אין דהאילנות שנוטעין בהן מותרין ואין בהם משום כבודן של מתים אחרי שאינן על הקברים עצמן וכן הוא בש"ע שם סעי' ב', דקלות ראש אסור בכל ביה"ק, ואין להוכיח ממש"כ רעק"א בחדושיי בשם הב"ח דדוקא גן או אילנות מותר שלא ע"ג קבר אבל עשבים אסור, דכ"ש דקלות ראש יש לאסור, דהתם הוא מטעם גזירה שמא יתירו גם עשבים שעל הקברות עצמן כמפורש בדבריו, והתם הרמ"א הא מתיר אבל מסברא שייך לאסור קלות ראש בכל ביה"ק. אבל נראה דאין זה ענין קלות ראש כיון שלטעותם הוא ענין כבוד, ואחר שמונח שם כבר המת הרי מצד המת אף שאינו כדיון ליכא בזה תשמיש דקלות ראש אלא תשמיש קבורה עכ"פ.

וענין לפ"ע כיון דזה עצמו אינו מעשה האיסור אלא שהוא עשיית מקום שיהיה להרשעים אפשריות לקבור שמה שלא כדיון, מסתבר שליכא לפ"ע כה"ג, דהוא בכלל לפני ולפני שהכוונה דלכולי האי לא חיישינן כדפירשו רש"י ותוס' בע"ז דף כ"א ע"א, ופשוט דאין הטעם משום דלא שכיחא דהא בדף י"ד אמר אביי זה על הא דתניא ומכולן מוכרין להם חבילה דהוא לא פחות מג' מנין כדפ"י ריב"ב ולא חיישינן שאף שהוא קנה זה לסחורה אבל סוחר זה ימכור לעכו"ם להקטירם שזה כמעט שהוא ברור דהא אלו הרוצים להקטיר לבונה קונים מחנוני הסוחר בזה והם משלמין ביותר מכתי שלוקח אחד להריח בעלמא וכדומה, אבל הכוונה דהוא עכ"פ לפ"ע רק לגרום לא לעשיית העבירה עצמה מאחר שזה הקונה לא קנה אותם להקטירם אלא למכירה, דלכן גם הכא כיון דקניית המקום למאזוליאם אינו עריין מעשה עברה הוא לפ"ע רק לגרמת עבירה, ואף שיש לחלק דהתם יש שקונין גם להיתר אבל הכא ליכא ענין היתר, מ"מ כיון שגם זה הוא עכ"פ רק גרם מסתבר שאין לחלק, וגם כיון שהוא בנין דאבנים ולבנים וצעמנט המחוברין בקרקע, שהלאו דמלין את המת מסתבר שליכא ורק שקבורה כדיון אינו, כי הרי בנין שע"ג קרקע הוא בקרקע לענין קבורה, דהא דש"י פ"י בסנהדרין דף מ"ז ע"ב על הב"ע בקבר בנין שנבוא למעלה מן הקרקע, וכן הוא בני", איברא דמרא"ש שם משמע שמפרש בבנין שבתוך החפירה אבל לא משמע שיפלגו בדינא, ובש"ע סימן שס"ד סעי' א' חוזר סתם קבר של בנין משמע דשייך שיהיה קבורה למעלה מן הקרקע, אבל ודאי איכא חסרון בהקבורה דבנין שלמעלה מן הקרקע דאפשר שיסתרוהו במשך הזמן וגם אפשר שיפול שלכן רק בשעה"ד שייך שהתירו זה, וגם בנין המאזוליאם הוא לכוונה שיוכלו לפתחו ולכוונה שלא יתעכל מהרה שהוא היפוך הדין ומנהגי ישראל, שעיקר הכוונה הוא לשנות ממנהגי ישראל ולעשות כאיזה גוים העשירים שודאי הוא דבר איסור ובזיון להמתים בשני דברים חדא שמראים גאות על